

ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ СВІТОВОГО ФОЛЬКЛОРУ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Вікторія Звєкова

канд. пед. наук., доцент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, Україна

В Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» головна мета національного виховання молоді на сучасному етапі визначається як формування особистісних рис громадянина України, що включають у себе національну самосвідомість, розвинену духовність, правову, трудову, фізичну, моральну, екологічну культуру, розвиток індивідуальних здібностей і таланту. Особливості розвитку українського національного етносу мають специфічні характеристики, які й визначають сьогодні парадигму національного виховання в Україні, яка потребує активної науково-дослідницької роботи в галузі національного виховання як важливого джерела розвитку сучасної педагогічної теорії і практики. Сучасна освіта потребує узагальнення виховного досвіду минулого, його творче втілення у практичну діяльність навчально-виховних інституцій, створення методики виховання дитини, яка б мала високий інтелектуальний, духовний розвиток, була спроможна діяти на благо Української держави. Виховання поваги і любові до рідної мови, пробудження почуття захоплення її красою, милозвучністю, ліричністю, виразністю, а головне, отримання знань за її допомогою – міцний і найбільш надійний гарант національного виховання.

Проблема полікультурного виховання молоді, формування людської та національної самосвідомості, громадянської позиції, активного і відповідального ставлення до життя є одними із пріоритетних у процесі гуманізації людського суспільства. Разом з тим життя людини серед інших людей проходить як суперечливий і динамічний процес, який вимагає від кожної особистості засвоєння реалій соціального та індивідуального існування, які досить швидко змінюються, норм і правил духовного та матеріального співжиття відповідно до власних можливостей, власних переконань і власного рівня культури.

Необхідність формування висококультурної особистості зумовлюється на вимагає іншого устрою життя, інших відносин між окремими людьми і їх групами, між різними національностями і віросповіданнями.

Метою статті є висвітлення та аналіз на основі наявних досліджень процесу полікультурного виховання, яке спрямовується на формуванні культури в дитячому віці.

Полікультурність людини формується на підґрунті картини світу, засобом формування якої виступає навчально-виховний процес у школі та дитячих

садках. Заняття згідно навчального плану визначають можливості формування у дитини певної картини світу, на основі якої і визначаються домагання особистістю свободи, уміння відстоювати свою позицію й ідеали, формування духовної творчості. У педагогічній науці існує значний науковий доробок пов'язаний з вихованням полікультурності у дітей дошкільного віку, формування світоглядних позицій.

Так, питанням формування культури особистості в різні часи займалися видатні вчені: Я. А. Коменський, А. С. Макаренко, Ж.-Ж. Руссо, В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, А. Дістервег. Серед українських науковців окремі аспекти полікультурної освіти знайшли відображення в працях І. Зязюна, О. Сухомлинської, Н. Г. Нічкало, О. В. Плахотніка, М. Д. Ярмаченка, А. М. Богуш та ін.

Полікультурна освіта має глибокі корені. Її засновник Я. А. Коменський вважав необхідним підготувати дитину до життя в багатонаціональному суспільстві. Ж.-Ж. Руссо писав, що потрібно виховувати у дітей повагу до різних людей, а І. Г. Песталоцці висловлював думку про те, що необхідно виховувати всіх дітей, як одну сім'ю не звертаючи уваги на їх національність.

Світовий процес державотворень продемонстрував, що важливою передумовою повноцінного розвитку будь-якої суверенної держави є використання її духовно-енергетичних потужностей та культурно-творчого потенціалу, адже в ідеалі держава – це культурна система, що є органічною ланкою в історичному успадкуванні. Вона має здатність до самореалізації та самовідновлення, до розвитку і занепаду, але завжди залишає духовно-матеріальні надбання та цінності, які сприяють подальшому розвитку загальнолюдської культури. Численні дослідження українських вчених XIX, XX та й попередніх століть довели, що українська нація нагромадила величезний культурно-творчий потенціал, що стало однією з передумов проголошення незалежності суверенної держави Україна. Безперечно, до таких духовно-енергетичних потужностей української нації належить її національна система виховання, сутність якої розкривається через з'ясування таких наукових понять як: національне виховання, національна система освіти, етнопедагогіка, національна наукова педагогіка, національна свідомість і самосвідомість, національний світогляд, національна ідея, національні педагогічні кадри та інші. Кожне з перерахованих понять має своє змістове наповнення, характерні особливості, точки перетину з іншими поняттями, а також певні відмінності.

Важливим системотворчим компонентом національної системи освіти й виховання виступає сучасна педагогічна наука, яка має бути адекватною культурно-історичним традиціям народу, його духовності, самобутньому шляху розвитку і разом з тим постійно збагачуватися кращими досягненнями світової педагогічної думки. Іншими словами, педагогічна наука має стати національною,

а не обслуговувати інтереси певної політичної сили та її ідеології. На сучасну психолого-педагогічну науку покладено завдання з'ясувати сутність такої важливої ланки національного виховання як національна свідомість і самосвідомість. Проведений аналіз теоретичних праць учених з розуміння сутності дефініції «національна свідомість дозволив дати узагальнююче визначення цього поняття: національна свідомість – це складне психічне утворення особистості, в основі якого лежить самоусвідомлення індивідом приналежності себе до нації, що спонукає особистість до самореалізації в ім'я розвитку своєї держави. Психолого-педагогічною наукою доведено, що відсутність національної свідомості нерідко спричиняє оманливе, ілюзорне відчуття другосортності рідної мови, культури, врешті самого себе, народжує комплекс національної і громадянської неповноцінності. Молоді люди позбавлені почуття власної гідності і гордості, часто звертають із правильного шляху, стають егоїстами, обивателями, пристосованцями.

Як зазначено, ознайомлення дітей із народними святами позитивно позначається на розвитку інтелектуально-пізнавальної, соціально-моральної, емоційно-ціннісної, художньо-естетичної, фізичної сфер дитячої особистості та її креативності. У чинних комплексних і окремих парціальних освітніх програмах для використання в дошкільних навчальних закладах передбачене відзначення народних традицій, свят та обрядів. До того ж педагогічні колективи, з огляду на зміст освітніх програм, можуть самостійно визначати тематику святкувань. При цьому їх варто узгоджувати з батьківською громадськістю. Такі святкування організовують, дотримуючись як усталених світських традицій, так і народних звичаїв та обрядів, зміст і форма яких мають бути доступними розумінню дітей.

Виховуючи дітей на основі національної обрядовості, педагогічні колективи виконують одразу кілька педагогічних завдань, зокрема: виховання любові до рідного краю естетичне та моральне виховання формування громадянської свідомості. Окрім того, у навчальних закладах можливо відзначати традиційні свята інших – не лише українського – народів. Особливо, якщо представники таких народів є в дитячих колективах.

Отже, духовно-обрядові свята мають велике виховне значення для дітей різного віку, оскільки поєднують у собі історичне надбання українського народу, досвід взаємин між дорослими та дітьми, вказують на певні обрядові особливості життя прадавніх українців. Використання батьками та вчителями свят у виховному процесі дітей забезпечують радісний піднесений настрій у дітей, вчать їх плануванню своєї діяльності, дозволяють прилучитися до скарбниці народної творчості. На основі багатовікового досвіду українців склалися народна філософія, мораль, система знань і вірувань, які й утворили

основу української народної педагогіки. Людина сильна своєю громадянськістю, своїми почуттями любові до рідної землі, до духовних надбань свого народу.

Дитина набирається вражень та знань про навколишнє: про близьких людей, про свою милу Батьківщину, які залишають у душі її незабутні спогади на все життя. З ранніх років закладати в малюка готовність захищати й примножувати здобутки народу, рідного краю. Як відомо, у житті є різні цінності. Але є й такі святині, які ні з чим не можна зіставити і порівняти. Вітчизна, ввіданість рідній землі й народові. Виховання любові до своєї країни ми поєднуємо з поданням дитини елементарних знань про державу і право, про національну символіку – Державний герб, Прапор, Гімн, з вихованням поваги до символів української держави.

Любов до Вітчизни починається з любові до своєї Малої Батьківщини – місця, де людина народилася. У цьому зв'язку, як нам здається, величезного значення набуває визначення мети, завдань, змісту та засобів патріотичного виховання дітей дошкільного віку. Розповіді рідно мовою про життя українського народу, про творчі його здібності та обдаровання, його минуле й сучасне, повчання дідуся, батька, матері, увага до порад старших, досвідчених людей роблять свою цінну й важливу справу у вихованні дітей, підлітків і юнаків.

Література:

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология / Г. С. Абрамова. – М. : Аспект пресс, 2002. – 251с.
2. Бойченко В. В. Ідея полікультурності у змісті національної освіти / В. В. Бойченко // Науковий вісник Чернівецького університету: Педагогіка та психологія. – Вип. 177. – Чернівці : Рута, 2003. – № 3-4. – С. 40-44.
3. Бахутіна О. Г. Формування елементів національної культури у дітей шостого року життя засобами української народної іграшки : автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед. наук / О. Г. Бахутіна. – К., 1999. – 18 с.
4. Гуренко О. І. Формування етнокультурної компетентності майбутніх педагогів в умовах поліетнічного середовища. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2007. – 168 с.
5. Заслуженюк В. С. Формування в школярів культури міжнаціонального спілкування / В. С. Заслуженюк, В. В. Присакар // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 1. – С. 14-18.
6. Ігнатенко П. Р. Виховання громадянина: психолого-педагогічний та народознавчий аспекти / П. Р. Ігнатенко, В. Л. Поплужний, Н. І. Косарева, Л. В. Крицька. – К. : ІЗМН, 1997. – 252 с.
7. Стельмахович М. Г. Українська народна педагогіка / М. Г. Стельмахович. – К. : ІЗМН, 1997. – 232 с.